

Barbaarse economen

Redactioneel

Dirk Van Evercooren
Redactielid en economisch adviseur, Vlaams ABVV

"Als een maatregel populair is, staat een econoom er al sceptisch tegenover." Die merkwaardige uitspraak komt van Edwin De Boeck, hoofdeconoom bij KBC, in een vrije tribune over gratis openbaar vervoer. Maar De Boeck is hiermee niet aan zijn proefstuk toe. Op het colloquium over de Vlaamse fiscaliteit (4-5 december '98) leidde De Boeck zijn uiteenzetting over de financiële transfers in België ongeveer in als volgt (ik paraphraseer): "ik behandel hier niet aspecten zoals 'solidariteit', want als econoom kan ik me daar toch niets bij voorstellen".

Is het eerste citaat nog goed voor enig wenkbrauwengefrons, dan is het tweede ronduit choquerend. De rol van de economen is juist - of zou dat moeten zijn - om kritisch het gevoerde beleid te analyseren, de resultaten ervan te objectiveren en bijstellingen aan te bevelen. Het komt natuurlijk aan de democratisch verkozenen toe het beleid uiteindelijk vorm te geven, maar dan liefst op aangeven van wetenschappers met enig maatschappelijk gevoel.

De benadering van De Boeck lijkt mij tot een klinische in plaats van kritische analyse te voeren. Kunnen aanbevelingen ernstig genomen worden als ze afkomstig zijn van economen die zich toch "niets kunnen voorstellen" bij een notie als solidariteit? Leidt zo'n houding niet automatisch tot conclusies die geen ruimte laten voor enige vorm van solidariteit? Het is in makkelijk als econoom de feiten 'neutraal' voor te stellen, ogenschijnlijk zonder een uitspraak ten gronde, laat staan een aanbeveling te doen. Impliciet leidt dit echter tot de suggestie dat solidariteit, ook op politiek vlak, uit den boze is. De 'neutrale' aanpak van De Boeck draagt in feite toch een politieke boodschap.

Schort er misschien wat aan de maatschappelijke visie van de econoom? Eerst moet de vraag gesteld worden of er wel zoiets bestaat

als 'de econoom'. De kritiek op de *pensée unique* die al jaren vanuit een deel van de academische economenwereld uitgeoefend wordt bewijst het tegendeel. De consensus die het afgelopen decennium door alle beleidsmakers in Europa tentoongespreid werd op monetair/economisch/budgettair vlak vertoont nu pas enkele barsten (barstjes?) onder invloed van de 'rode' regeringen in (voornamelijk) Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. De kritiek vanuit de academische wereld, zoals de oproep van de 600 Franse economen, de studies van o.a. het Center for European Policy Research, het anti-Maastricht-manifest van de Duitse economen, het manifest voor een Europees werkgelegenheidsbeleid van Drèze en Malinvaud werden bijna 10 jaar lang hardnekkig genegeerd. Het ontslag van Duits Minister van Financien Lafontaine heeft ondertussen duidelijk gemaakt dat de druk van de industriële wereld voldoende groot kan zijn om ook in de rood-groene regering koppen te laten rollen. De misdaad van Lafontaine was dat hij teveel afweek van de voor het overige bedrijfsvriendelijke lijn van het kabinet-Schröder. Vraagtekens plaatsen bij de rentepolitiek van de Europese centrale bank is blijkbaar voldoende om de euro te kelderen en het vertrouwen van de *captains of industry* te verliezen. Dat de *pensée unique* daar nog leeft, is hiermee afdoende bewezen.

Dit wijst eens te meer op een kloof tussen academici en politici, tussen bij het beleid betrokken technocraten en 'stuurlied aan wal', de hierboven opgehemelde kritisch-objectiverende wetenschapper. Nu de aandacht van de beleidsmakers - in België en in de EU - eindelijk verschuift van begrotingssanering naar een aantal maatschappelijke problemen, kan een houding als deze van De Boeck ertoe leiden dat 'de economen' opnieuw genegeerd zullen worden gedurende het volgende decennium.

Net zomin als bij het beeld van de maat-

schappelijk ontwortelde econoom is de economische wetenschap gebaat bij het beeld van de economie als exacte wetenschap. De comotie rond de SP-VLD-studieopdracht tot doorlichting van de VLD- en SP-tewerkstellingsplannen droeg dit misverstand in zich. Het redactioneel van *De Morgen* maakte zich druk over het "2 profs van u en 2 van ons" van Johan Vande Lanotte. Bestaan er rode en blauwe profs, en bij uitbreiding dus ook gele, knalgele, groene en - o gruwel - zwarte profs? Hierop moet genuanceerd geantwoord worden. Een wetenschapper die zijn onderzoeksresultaten laat afhangen van zijn ideologische ingesteldheid is de titel 'wetenschapper' niet waardig, laat dit duidelijk zijn. Maar in de menswetenschappen, en de economie is hiervan een perfect voorbeeld, zijn er onderzoeksresultaten enerzijds en moeten anderzijds op basis van deze resultaten conclusies getrokken worden. En in die discussie spelen maatschappelijk-ideologische visies wel degelijk een rol. Sterker, ze moeten hierin een rol spelen. De wetenschappelijke resultaten en de vertaling ervan in maatschappelijk relevante beleidsconclusies mogen hierbij niet verward worden.

Maar het probleem zit nog dieper. Het evalueren van beleidsplannen vanuit sociaal-economisch oogpunt is een oefening die niet vergeleken kan worden met een laboratoriumexperiment in de exacte wetenschappen. Het econometrisch model van de samenleving dat als 'labo-opstelling' fungeert bij zulke toetsingen, is noodzakelijkerwijze opgebouwd uit een aantal - fataal vereenvoudigende - hypothesen. Ook de dynamische relaties in zo'n model kunnen sterk verschillen, naargelang van de 'natuur' van het model. Er is immers, zoals hoger betoogd, geen unieke economische doctrine, en dus is er ook geen uniek econometrisch model. Voor het testen van bepaalde hypothesen (korte termijn versus lange termijn bv.) is een bepaald type van model (algemeenevenwichtsmodellen versus neokynesiaanse modellen bv.) trouwens beter dan andere. Ook de modellen gehanteerd door het Planbureau, die het meest uitgebreid instrumentarium ter zake bezit, zijn niet neu-

traal. Ze zijn wel met afstand het meest uitgebreid en daardoor 'genuanceerder' dan de op academisch vlak (in Vlaanderen) gehanteerde modellen. Dat maakt het Planbureau op zich al beter geplaatst om bijvoorbeeld de doorrekening van de verkiezingsprogramma's (met alle voorbehoud dat daarover gemaakt moet worden) te doen.

Ten slotte nog een laatste opmerking. De Vlaamse economen blinken uit in het aannemen van een afkerige houding t.a.v. politiek en politieke stellingnames. Het reeds hoger aangehaalde colloquium over Vlaamse fiscaliteit vormde een lichtende uitzondering, net als het Vlaams Wetenschappelijk Economisch congres van 1995 over de sociale zekerheid. De betrokkenheid van de academische economen in het politiek-maatschappelijk debat is veel groter in Franstalig België en Frankrijk. Dat ligt niet alleen aan de Vlaamse academiëci. Denk maar aan de furieuze en ongenuanceerde reactie op de Leuvense oproep voor het omgooien van het muntbeleid uit 1991 (het 'barbecue-memorandum', naar aanleiding van de monetaire eenmaking van Duitsland).

Anderzijds vonden recent twee colloquia plaats, respectievelijk georganiseerd door het HIVA en het UISA, met als thema's de reactie van vakbonden op herstructureringen en de toekomst van de vakbonden, waar op de nochtans zeer uitgebreide lijst van intervenanten in de verste verte geen syndicalist te bespeuren viel. Een merkwaardige invulling van objectiverend onderzoek. Daarom lijkt me een oproep voor het laten horen van meer maatschappij-voelende economenstemmen in het Vlaams publiek debat en voor een versterkte dialoog tussen academiëci en sociale organisaties volledig op zijn plaats in *Samenleving en politiek*. Hierbij dus.